

EDUCAȚIE MUZEALĂ CU ARTĂ

*Veronica Leca*¹

Abstract: Museums offer visitors of all ages optimal opportunities for enriching their knowledge, through exhibitions and workshops – especially children can profit from a visit to a museum, learning to express their own creativity, and the exhibitions organized with art objects belonging to the Pinacothèque of Bucharest have often involved children in special educational programs. The present article renders a short retrospective upon the most important educational activities organized by the Municipal Museum of Bucharest, during the 2019-2021 period.

Keywords: Museum, education, art, culture.

Muzeele sunt cele mai potrivite medii pentru explorat și învățat deopotrivă, iar Muzeul Municipiului București pune la dispoziția tinerilor vizitatori (familii cu copii sau elevi cu profesori) pachete educaționale cu activități variate pe parcursul întregului an expozițional. Fie că este vorba despre un traseu tematic sau un atelier într-o expoziție tematică sau permanentă, copiii au posibilitatea de a profita la maximum de o vizită la muzeu și de a-și exprima creativitatea și limbajul social.

De-a lungul timpului, Muzeul Municipiului București a fost un cadru propice învățării și experimentării, iar expozițiile de artă realizate cu lucrări din Colecția Pinacotecii Municipiului București au beneficiat de programe educative dedicate.

O scurtă retrospectivă (2019-2021) a celor mai importante activități educative propuse de M.M.B. în cadrul expozițiilor temporare dedicate Colecției Pinacotecii ne poate arăta cum contactul direct cu operele de artă oferă oportunități de învățare care în alt context nu ar fi posibile.

Avangarda, o joacă de copil

Expoziția *Avangardă – Ariergardă. De la premisele avangardismului românesc la puterea realismului socialist* (2 octombrie 2018 - 22 septembrie 2019, Palatul Suțu), a devenit un spațiu ludic și experimental, prin atelierul „Avangarda europeană: jocul formelor și semnificațiilor” – atelier de scriere creativă, pentru copii cu vârste între 8 și 12 ani.

Atelierul a urmărit să stimuleze crearea de noi limbaje artistice, participanții explorând diferite posibilități creative, inspirate de tehnicile avangardelor și de operele din expoziție.

Coordonatorul atelierului a fost Arturo L. Martínez, aflat într-un stagiu de practică în cadrul programului Erasmus +, absolvent al Universității din Salamanca, specializarea Limbi și Literaturi Romane, cu o pregătire academică în domeniul literaturii avangardiste a limbilor romane. El a fost încântat să interacționeze în

1. **Veronica Leca** este licențiată în Litere (2004), Master în „Teoria și practica imaginii” la Facultatea de Arhitectură, Centrul de Excelență în Studiul Imaginii (2007), 10 ani om de comunicare la Muzeul Național de Artă al României și alți 3 la Artmark. În prezent, educator muzeal la Muzeul Municipiului București; în răstimpuri poetă; *veroleca11@gmail.com*.

Programul educativ „Avangarda europeană: jocul formelor și semnificațiilor”.
Lucreare realizată de un participant la atelier. Foto: Veronica Leca

limba română și s-a ocupat ca fiecare copil să plece de la atelierul de scriere creativă mai bogat, cu o experiență muzeală de neuitat.

După o scurtă plimbare prin expoziția *Avangardă–Ariergardă* și prin istoria avangardelor, copiii au „povestit cu imagini”, realizând colaje inspirate de lucrările din expoziție, urmând tehnicile artiștilor cubiști (Pablo Picasso, Georges Braque, Marcel Duchamp, Marcel Iancu etc.). În partea a doua a atelierului, în căutarea celor mai frumoase cuvinte din limba română, copiii au reinterpretat cuvintele după tehnicile poezilor Tristan Tzara, Guillaume Apollinaire, Isidore Isou, Joan Brossa, având ca model poezia vizuală.

Ce se ascunde într-o operă de artă?

Atelierul interactiv intitulat „*În natura lucrurilor*” s-a desfășurat în expoziția *Natură moartă, natură vie – Capodopere din Colecția Pinacotecii Municipiului București* (4 octombrie 2019 - 27 septembrie 2020), deschisă la Palatul Suțu.

Programul i-a familiarizat pe copiii de 7-11 ani cu operele unor importanți maestri români, precum Nicolae Grigorescu, Ștefan Luchian, Theodor Pallady, Gheorghe Petrașcu, Samuel Mütznér. S-a mers apoi în detaliu. Pornind de la cunoașterea principalelor genuri picturale, participanții au putut afla mai multe despre istoria naturii statice și a peisajului în istoria artei, despre trucuri de compoziție care produc emoție privitorului. Trecând de la simpla admirație a picturilor, am început să „deconstruim” câteva dintre ele, să ne punem întrebări, să privim cu ochi critici.

În fața unei lucrări de Nicolae Grigorescu intitulată *În lumină*, cei mici au avut prilejul să descopere culorile predominante și să ghicească în ce anotimp a fost pictată aceasta, au descoperit povestea personajului reprezentat, ba chiar au făcut un mic exercițiu de imaginație, intrând în rolul personajului. S-a discutat despre felul în care își semnează Nicolae Grigorescu lucrările și ce culoare alege pentru aceasta.

Opera *Flori* de același Nicolae Grigorescu, ne-a ajutat să vorbim despre sentimente, fragilitate, dar și despre culoare și lumină, specii de flori reprezentate, compoziție, simboluri ascunse în naturile statice.

Programul educativ
„În natura lucrurilor”
Foto: Veronica Leca

O oprire a fost și opera *La Brebu* de Ștefan Luchian, în fața căreia s-a discutat despre una dintre tehnicile preferate de pictorul florilor, pastelul, și cum s-a folosit artistul de aceasta pentru a surprinde variațiunile de lumină sau despre cum lumina cuprinde culoarea.

Naturile statice și peisajele urbane semnate de Theodor Pallady ne-au invitat să povestim despre efervescenta creație din Parisul de sfârșit de secol XIX, început de secol XX, despre atelierul pictorului aflat într-un imobil din Place Dauphine, despre ritm și armonie compozițională.

Participanții la atelier au fost provocați și la un mic exercițiu al perspicacității și observației, în fața unei *Naturi statice* de Samuel Mützner, ei trebuind să rețină cât mai multe lucruri reprezentate de artist.

Atelierul s-a finalizat și cu parte practică, în care participanții au experimentat tehnica pastelului pe carton negru, având la îndemână întreaga recuzită necesară, aleasă cu grijă pentru a realiza o natură statică.

De la artă la ecologie

Muzeul Municipiului București a ales data 26 februarie pentru a sărbători Ziua Naturii la Muzeu la apelul Culture Themes. Această organizație îndeamnă instituțiile de cultură din întreaga lume să se alătore lunii științei pentru cetățeni și să-și înscrie proiectele pe platforma SciStarter.

În preajma acestei date se mai sărbătoresc și alte evenimente importante, cum ar fi World Wild Life Day pe 3 martie, zi declarată de ONU în urma Convenției privind comerțul internațional cu specii sălbatice și floră pe cale de dispariție. Tot în această perioadă mai are loc, pe 28 martie, Ora Pământului, al cărei start l-a dat World Wide Fund și în preajma căreia sunt construite o serie de evenimente conexe cu rolul de a invita cetățenii sau instituțiile să contribuie la crearea unui viitor sustenabil.

Ziua Internațională a Naturii la Muzeu (26 februarie 2020) a fost un bun prilej de a-i invita pe copii la un atelier interactiv cu multe jocuri și distracție pe măsură pentru a sărbători acest eveniment deosebit. Totul s-a petrecut la Palatul Suțu, în mijlocul capodoperelor semnate de artiști români: *Natură moartă, natură vie – Capodopere din Colecția Pinacotecii Municipiului București* (4 octombrie 2019 - 27 septembrie 2020).

La invitația Muzeului Municipiului București, gazda evenimentului a fost Cătălina Murariu, coordonator educație la WWF-Romania (cea mai mare organizație de conservare a naturii din lume).

Pornind de la misiunea WWF: Construim un viitor în care oamenii trăiesc în armonie cu natura, atelierul a avut câteva etape de desfășurare. Pentru început, participanții (7- 12 ani) au căutat elementele naturale din operele de artă din expoziția *Natură moartă, natură vie – Capodopere din Colecția Pinacotecii Municipiului București*. Apoi au aflat cum i-a inspirat natura pe artiști, răspunzând la întrebări precum: Ce este natura moartă și natura vie în artă? Ce înseamnă natură vie în realitate (ecologie)? Ce este rețeaua trofică și cum o putem identifica într-o operă de artă ilustrând natura? Care sunt pericolele la adresa naturii? Copiii au descoperit nu doar lucrări de artă cu tâlc, ci și soluții de protejare a naturii care le sunt la îndemână.

Citim împreună la muzeu

Inaugurat în anul 2010, de către Asociația „LitWorld”, sub denumirea „World Read Aloud Day”, evenimentul s-a extins treptat, ajungând la peste 170 de țări participante. Este o modalitate de conștientizare a importanței cititului cu voce tare, a împărtășirii poveștilor și, mai ales, a ideii de alfabetizare ca drept fundamental uman, prin aducerea împreună a comunităților de pe întreg globul pentru a genera o schimbare în bine.

În România, evenimentul poartă numele de „Ziua Internațională a Cititului Împreună”, la inițiativa Asociației „Citim Împreună România”, fiind marcat pentru prima dată în anul 2015.

Muzeul Municipiului București s-a alăturat în premieră Zilei Internaționale a Cititului Împreună, în 5 februarie 2020, printr-o activitate specială care a avut loc la Palatul Suțu, în expoziția *Natură moartă, natură vie – Capodopere din Colecția Pinacotecii Municipiului București*, la care au participat gratuit copii cu vârsta între 4-12 ani.

Ziua Internațională a Cititului Împreună 2020 s-a desfășurat sub genericul „Citim împreună pentru a vindeca planeta!”

Scriitoarea Andreia Petcu a citit copiilor din cartea sa intitulată *Străbunicul meu, Emil Racoviță*. Andreia Petcu, manager educațional la Asociația Learning by Teaching, este ecolog de formație și iubește științele așa cum le-a iubit și Emil Racoviță. De mai mulți ani susține ateliere în muzee pornind de la povești și experimente.

Cartea *Străbunicul meu, Emil Racoviță* spune povestea Mariei, o fetiță care pornește într-o călătorie imaginară pe urmele străbunicului ei, Emil Racoviță. Maria se întâlnește cu pinguinii, focile, balenele și orcile, animalele pe care le-a studiat străbunicul și descoperă lucruri noi despre vântoasa Antarctică. Sub forma poveștii, copiii au aflat informații despre animalele de la Polul Sud, despre expediția la care a participat Racoviță și despre nava Belgica. Finalul atelierului le-a oferit și alte activități ludice.

Atelier-lectură cu ocazia Zilei Internaționale a Cititului Împreună
Foto: Veronica Leca

Și în 2021, Muzeul Municipiului București a participat la Ziua Internațională a Cititului Împreună (10 februarie 2021).

Ediția din 2021 a fost una cu totul specială, deoarece s-a desfășurat în mediul online și s-a intitulat „ZICI cu lipici: legați prin cititul împreună”, pentru că (...) *pierderile și suferința provocate de separare în pandemie sunt nenumărate și încă nu în totalitate cunoscute de către noi. Putem lua o carte care iubește copiii în mână și putem să o citim cu dragoste copiilor din grija noastră*, până și online (Brandi Anderson Bates).

Invitată a fost de această dată scriitoarea Iulia Iordan în cadrul unui atelier-lectură desfășurat online, cu copii între 7 și 12 ani. Întâlnirea a avut loc în cadrul expoziției tematice *De la anatomia artistică la opera finită* (9 decembrie 2020 – septembrie 2021) de la Palatul Suțu.

Sursa de inspirație a atelierului a fost cartea *Primul Punct și Al Doilea Punct* scrisă de Iulia Iordan, educator cultural la Asociația Da`DeCe și îndrăgită autoare de cărți pentru copii, dintre care amintim *Călătorie printre ierburi și lumină*, *Luli și căsuța din copac*, *Povești din calendar*, *Supa de piatră*.

În cadrul atelierului, copiii au răspuns la provocări precum: care este cel mai grozav loc de joacă din lume? Autoarea poveștilor le-a arătat participanților cum arta poate fi un astfel de spațiu, invitându-i într-o călătorie cu cele două puncte (personajele cărții) în lumea inepuizabilă a întrebărilor, în căutarea prețioaselor mistere pe care le oferă arta, în spirala colorată a prieteniei.

Școala de Vară Offline 2020

Pandemia a determinat Muzeul Municipiului București să își restructureze activitățile dedicate publicului foarte tânăr, apelând de cele mai multe ori la mediul online. Au fost însă și câteva excepții în perioadele de relaxare a acestor restricții, când atelierelor au putut fi desfășurate fizic.

Cu multă precauție și respectând toate măsurile de siguranță, Muzeul Municipiului București a desfășurat în lunile iulie și august 2020 Școala de Vară

Programul educativ
„Povești și experimente la MMB”
Foto: Veronica Leca

Offline. „Bucuria e mai mare când suntem împreună” a spus unul dintre copiii care au participat la „Povești și Experimente la Muzeul Municipiului București”, ultimul program educativ dedicat celor mici din cadrul Școlii de Vară Offline, susținut de Andreia Petcu de la Asociația Learning by Teaching, în parteneriat cu M.M.B.

Atelierul a fost structurat în două părți: cea dintâi s-a desfășurat în expoziția *Natură moartă, natură vie – Capodopere din Colecția Pinacotecii Municipiului București*, iar cea de-a doua în aer liber, în curtea Palatului Suțu.

Copiii au descoperit bioregiunile României pornind de la lucrările din expoziția Pinacotecii și au scris o poveste jucăușă având la îndemână cuvinte-cheie. Apoi au făcut experimente în care au aflat proprietățile chimice ale sării și au realizat opere de artă cu ajutorul acesteia.

Un Crăciun altfel

În preajma Crăciunului, Muzeul Municipiului București invită copiii la ateliere cu specificul acestei sărbători. Atelierul creativ din 2021 avut loc online și a fost dedicat copiilor cu vârste între 6 și 11 ani, intitulându-se „Povestim Crăciunul”.

Am pornit povestea noastră de Crăciun cu o scurtă plimbare în expoziția tematică de pictură *Orient versus Occident* (17 decembrie 2021 – 28 august 2022). Expoziția a fost o bună ocazie ca prin intermediul lucrărilor din colecția Pinacotecii Muzeului Municipiului București să vedem pe unde au călătorit pictorii români și ce tradiții de Crăciun ar fi putut întâlni pe acele meleaguri.

Din tolba cu povești copiii au aflat răspunsuri la întrebările: De ce se îmbracă Moș Crăciun mereu în roșu? Cine a trimis prima felicitare de Crăciun? Când și unde a fost împodobit primul brad în România? Cine a adus tradiția la noi în țară? Cine a inventat becuțele pentru pomul de Crăciun? Și nu în ultimul rând, de ce îl așteptăm pe Moș Crăciun? Participanții au făcut cunoștință cu tradiții și

Traseul educativ „Călătoria lui Puf dinspre soare-răsare spre soare-apune”
Foto: Veronica Leca

obiceiuri mai puțin cunoscute, iar, la final, au recreat din lut sau din plastilină scena nașterii lui Iisus.

O călătorie cu peripeții

Vânătoarea de comori este unul dintre cele mai populare jocuri educaționale pentru copiii care vizitează muzeele în general. Folosite pentru a păstra interesul activ al copiilor pe tot parcursul vizitei, astfel de trasee de tip vânătoare de comori oferă micilor vizitatori divertisment în timpul învățării, sporindu-le atenția și observația în timpul experienței muzeale.

Muzeul Municipiului București a lansat în 2 februarie 2022 proiectul educativ – „Călătoria lui Puf dinspre soare-răsare spre soare-apune” – un traseu tematic dedicat copiilor ce poate fi completat în expoziția *Orient versus Occident*, de la Palatul Suțu. Expoziția prezintă o amplă selecție de opere de artă din bogata colecție a Pinacotecii București, iar traseul oferă micilor vizitatori prilejul de a călători în voie pe căile bătătorite de pictorii români în căutare de subiecte exotice.

Puf, personajul principal al traseului, decide într-o bună zi că trebuie să își ia zborul din cuibul cald și sigur pentru a descoperi lumea largă. Curajosul Puf face o lungă călătorie, din Orientul Mijlociu, până în Balcani, ajunge apoi în Franța și Italia, pentru a face ultima oprire tocmai în Venezuela. Un drum care îi dezvăluie multe lucruri neștiute și îi dă ocazia să cunoască oameni și obiceiuri, locuri și monumente celebre.

Traseul poate fi completat în circa 40 de minute sub îndrumarea unui adult și poate fi ridicat de la Palatul Suțu gratuit sau descărcat de pe site-ul M.M.B. anterior vizitei. Categoria de vârstă pentru care a fost creat este 7+.

Educația muzeală aproape de comunitate

Pe măsură ce muzeele și instituțiile culturale au făcut ajustări pentru a respecta distanțarea socială actuală și restricțiile necesare impuse de răspândirea SARS-CoV-2, educația muzeală a devenit una dintre priorități pentru a putea rămâne conectat la comunitate, pentru a rămâne accesibil și relevant pentru societate.

În timpul pandemiei, M.M.B. și-a adaptat activitățile și în funcție de acest aspect deosebit de important, venind în întâmpinarea nevoilor publicului său oriunde s-ar afla el, creând și susținând activități diverse atât în mediul online, cât și fizic.

Toate programele educative desfășurate în mijlocul lucrărilor de artă au avut un feedback pozitiv din partea participanților, fiind deosebit de ofertante tematic. La baza tuturor acestor programe educative oferite de muzeu a stat folosirea modelelor de gândire transdisciplinară pentru a înțelege și a aprecia lucrările de artă, iar cuvintele-cheie au fost „reconectare” și „comunitate”.